

BESLUT

SB 73/10

2010-02-08

Dnr: 991/09-30

SAKEN

Medierna, P1, 2009-09-26, inslag om en artikel i Aftonbladet; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget handlade om en artikel i Aftonbladet om bilbränder och andra oroligheter i bland annat Göteborgs förorter. Programledaren inledde inslaget genom att säga:

Vi har gått i Aftonbladets fotspår efter tidningens reportage från bland annat Hjällbo och Hammarkullen i Göteborg. På första sidan så förklarade tidningen: "Nu är de beredda att mörda poliser", om ungdomarna som ligger bakom bilbränderna och stenkastningen i området. Vi har träffat några av de ungdomar som intervjuades och som säger att de inte känner igen mycket av bilden som ges i det här reportaget.

Två ungdomar som medverkat i artikeln, A och B, sa att inga fakta i artikeln stämde. Ett ljudklipp spelades upp och reportern sa:

Det vi hör här är ett klipp från Youtube, som någon spelat in med sin mobilkamera. Platsen är Uppsala, utanför pizzeria Verona i stadsdelen Gottsunda. I klippet syns allmänt kaos mellan ungdomar och poliser och deras hundar. Den 7 september publicerar Aftonbladet sin specialgranskning om tumultet som verkar sprida sig bland Sveriges förorter. Chefredaktör Jan Helin uttrycker i en kolumn intill artikeln att frågan varför detta sker måste besvaras. Rubriken på tidningens framsida lyder: "Nu är de beredda att mörda poliser – de fattiga ungdomarna har förklarat krig mot samhället".

En journalist från Göteborg som följt ungdomar i Hammarkullen under flera månader sa att artikeln var ett "riktigt bottennapp" och att han inte kände igen den bild som målades upp i texten. Han hade inte sett något av det som stod

skulle ha hänt i Hammarkullen. Han tyckte att Aftonbladet gjorde ”våld-samma generaliseringar” när det är ett fåtal personer som bränner bilar och kastar sten. Reportern sa:

Artikeln för oss till Hammarkullen, där en av Aftonbladets reportrar träffar två av ungdomarna. Det är sent på kvällen och i ingressen kan man läsa att betongfasadernas mörker trängs bort av lågor. Tät rök kommer från tre personbilar, nattens barn har vaknat. I natt ska förorterna brinna, den här natten ska samhället lyssna. När man läser artikeln så får man intrycket att det pågår ett krig som utkämpas mellan ungdomarna och polisen. Och mitt bland alla bränder och tumult är Aftonbladet på plats. En av killarna presenteras som ledare för stenkastarna. Det står i artikeln att han själv inte kastar sten, men att han är en talesman för grupperingen bakom den senaste tidens bränder och stenkastningar i området. Det är en spännande artikel, men den är inte riktigt sann.

Mediernas reporter intervjuade A och B. Reportern sa att Aftonbladet-journalisten C träffat ungdomarna i Hammarkullen en lugn kväll när inga bilar brändes eller stenar kastades. ”Men i artikeln står det ’oroliga grannar i tända fönster, brandmän i gula overaller, några hundra meter från branden träffar vi B, 19-årig ledarfigur i området’”, sa reportern. B tyckte att det som stod i artikeln var som en saga. Enligt reportern försökte A och B förklara för Aftonbladetjournalisten att fritidsgården i Hammarkullen var viktig för dem och att de verkligen ville hitta en lösning på problemen. A berättade att han sagt till C att han var emot stenkastning och att det var de själva som förlorade på det i slutändan, men detta hade inte stått i artikeln. Reportern sa:

När man läser artikeln får man uppfattningen att när Aftonbladet träffar killarna så står flera bilar i lågor, samtidigt som ungdomarna i Hammarkullen rustar sig för krig. Men de tre bilbränderna som tidningen syftar på, sker inte förrän dagen efter. Och då har Aftonbladets reporter för länge sen lämnat Hammarkullen. Problemet som uppstår i Aftonbladets artikel, är att det lätt kan uppfattas som att killarna är delaktiga i bränderna eller att de delar hatet mot polisen, trots att de inte ens var där när det hela hände.

Reportern sa också att efter publiceringen ”där ungdomarna uppges vilja mörda poliser” har det startats flera debatter på nätet, dels på Aftonbladets webbplats, dels på Flashback, där A och B namnges och kallas kriminella invandrare som borde slängas ur Sverige.

B spelade upp ett telefonsamtal han haft med Aftonbladetjournalisten. Denne sa att det som blev fel var att det stod lördagskväll när det i själva verket var på fredagskvällen som de hade träffats. Reportern sa att han sökt C vid flera tillfällen, men att denne efter flera försök slutat svara i telefon. C:s svarsmeddelande spelades upp.

Aftonbladets chefredaktör, Jan Helin, intervjuades här efter. Reportern sa att ungdomarna inte kände igen sig i artikeln. Jan Helin sa att det fick stå för ungdomarna om de ändrat sig i efterhand. Reportern ifrågasatte uppgiften att det bara timmar efter intervjun brann en bil i närheten. Enligt B var det en

annan dag det inträffade. Jan Helin sa först att uppgiften i tidningen var korrekt och att han inte hade någon anledning att betvivla den. Han såg inte betydelsen i om intervjun skett dagen före eller efter. *Mediernas* reporter fortsatte ställa frågor om den ifrågasatta korrektheten i uppgiften, och Jan Helin sa att det är av stor vikt att uppgifterna är korrekta. Han bad att få kontrollera uppgiften och återkomma. När Jan Helin återkom sa han att det stämde att den bilbrand som artikeln syftade på ägde rum dagen efter att intervjun gjorts. Reportern påpekade att ungdomarna jämfört det inträffade med att bli associerade till ett rån genom att bli kopplade till rånplatsen, då det uppgetts i artikeln att de skulle ha varit på platsen när det hände. Jan Helin svarade: ”Det har jag lite svårt att förstå. De pratar ändå om situationen och visst, det är riktigt att den bilbrand som åsyftas ägde rum dagen efter, men situationen är nog allvarlig som den är.”

ANMÄLAN

Aftonbladetjournalisten C har anmält inslaget som han anser strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. Han riktar följande kritik mot inslaget.

Beskrivning av artikeln

Till största delen handlade artikeln om situationen i Gottsunda utanför Uppsala. Det var dessa ungdomar som stod för de mest kontroversiella uttalandena om polismord och hat mot samhället. Rubrikvalen har täckning i texten och syftade på uttalanden från Uppsalaungdomarna. I stället får Göteborgsungdomarna med en mindre roll i artikeln komma med anklagelser. Stora delar av det som de i svepande anklagelser säger sig sakna i artikeln står där.

Reporteruttalanden

Reporterns uttalande att det uppstår ett problem med artikeln eftersom det lätt kan uppfattas som att ungdomarna är delaktiga i bränderna eller att de delar hatet mot polisen, trots att de inte ens var där när det hela hände, har ingen täckning i artikeln. Tvärtom poängteras i artikeln att B inte säger sig vara delaktig. Formuleringen är reporterns egen.

Uppgiften är felaktig att Aftonbladets journalist för länge sedan lämnat Hammarkullen när de tre bilbränderna, som tidningen syftar på, skedde. Bilbränderna skedde mycket riktigt dagen efter, en uppgift som korrigerades före sändningen av inslaget i *Medierna*. Men journalisten var i Göteborg även den dag då bilarna brändes.

Journalistens möjlighet till kommentar

Journalisten anser att han inte i tillräcklig utsträckning fått möjlighet att besvara kritiken som riktas mot honom. En reporter från *Medierna* kontaktade honom en dag, men på grund av arbetsbelastning kom man

överens om att reportern skulle återkomma dagen efter. Ett för journalisten okänt mobilnummer hade sökt honom under förmiddagen vid två tillfällen men inga meddelanden hade lämnats. Numret tillhörde en för journalisten okänd person. Journalisten ringde inte tillbaka. Journalisten kritiserar att han namngavs i inslaget, trots att han inte fått en rimlig möjlighet att bemöta kritiken.

Artiklarna har bifogats anmälan.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslaget inte strider mot bestämmelsen om opartiskhet och saklighet och anför som stöd för detta bland annat följande.

Medierna skildrar och granskar det som sker i olika medier i vid bemärkelse. SR har i sitt sändningstillstånd en skyldighet att stimulera till debatt och belysa händelser och skeenden. Programföretaget har också en gransknings-skyldighet och ska spegla verksamheten i olika maktsfärer. Aftonbladet är Sveriges största kvällstidning och dess innehåll har ett stort genomslag. Det är därför viktigt att tidningen och dess journalistik granskas.

Beskrivning av artikeln

Ungdomarna A och B var mycket kritiska till hur de beskrivits i Aftonbladet. Eftersom redaktionen för *Medierna* ansåg att det fanns omständigheter som talade för att kritiken var befogad ville man bland annat granska hur väl beskrivningen stämde överens med verkligheten.

Slutsatsen i inslaget var att reportaget i Aftonbladet, som i och för sig handlade om oroligheter på olika platser, genom generaliseringar och allmänt hållna rubriker gav intrycket av att de intervjuade ungdomarna i Göteborg hörde till de personer som kastat sten eller bränt bilar, även om det inte uttryckligen stod i artikeln. Att människor uppfattat det så hade ungdomarna för övrigt själva fått bekräftat genom att de utsatts för kritik och kränkande omdömen i olika kommentarer på nätet. Tidningsreportaget gav vidare en onyanserad bild av förhållandena i förorter där i stort sett alla ungdomar, av artikeln att döma, var ”i krig” med polisen. Vad anmälaren uppgett om uppgifter som enligt de intervjuade skulle saknas i artikeln kan SR inte finna några sådana uttalanden. SR har inte haft anledning att närmare gå in på tidningens beskrivning av händelserna i Gottsunda.

Reporteruttalanden

Vad gäller de båda kritiserade reporteruttalandena konstaterar SR att det både i anmälan och i en rättelse i Aftonbladet uppgetts att bilbränderna skedde dagen därpå. Däremot hävdar anmälaren att han besökte Hammarkullen och Hjällbo flera gånger under den aktuella helgen. Således hade han inte lämnat

Hammarkullen vilket sades i inslaget. Det var emellertid korrekt att han lämnade Hammarkullen efter mötet med A och B. Att han återkom till området saknar i sammanhanget betydelse, anser SR. Dessutom var han, vilket han bekräftat i telefonsamtal med redaktionen, inte heller senare på plats och såg när det brann bilar i Hammarkullen.

Journalistens möjlighet till kommentar

Redaktionen sökte vid upprepade tillfällen anmälaren. Ett par dagar före sändning sökte reportern anmälaren ett flertal gånger och åkte även till Aftonbladets redaktion i Göteborg, vilken inte var bemannad. Efter ytterligare ansträngningar fick reportern tag i anmälaren per telefon. Anmälaren erbjöds kommentera kritiken, vilket han avböjde med motiveringen att han var för upptagen. Man kom överens om en tidpunkt när reportern skulle ringa på förmiddagen dagen därpå. När reportern ett antal gånger ringde på den överenskomna tiden svarade inte anmälaren. Att redaktionen sökt anmälaren framgick i inslaget. Eftersom man inte nådde anmälaren intervjuades Aftonbladets chefredaktör vid två tillfällen och fick bemöta kritiken. Det framkom att chefredaktören haft kontakt med anmälaren. Kritiken bemöttes således av tidningens ansvarige utgivare.

ANMÄLARENS KOMMENTAR

Inslagets slutsats att reportaget i Aftonbladet gav intrycket att de intervjuade ungdomarna hörde till de personer som kastat sten, även om det inte uttryckligen stod i artikeln, saknar grund i artikeln. Det stod att B inte kastat sten och A presenterades som aktiv i ungdomsföreningen K.A.M.P. (Kriminellt Avståndstagande Motiveras av Polare). B presenterade sig som talesperson för stenkastarna, vilket han senare förklarat som ett "skämt".

Det står ingenstans i artikeln att "alla" ungdomar är i krig med polisen. Men helt klart ges ett dystert budskap i artikeln mot bakgrund av de händelser som skedde i Göteborg under hösten, det vill säga ökat antal bränder, stenkastning och annat sabotage.

Enligt anmälaren stämmer det att han inte var på plats och med egna ögon såg de aktuella bilbränderna. De uppgifterna fick han av andra ögonvittnen. Däremot var han på plats i Hammarkullen och Hjällbo även senare på kvällen efter mötet med A och B.

Anmälaren ifrågasätter uppgiften att SR gjort kraftiga ansträngningar att få tag i honom. Han nås via växeln. Om han inte är anträffbar borde redaktionen talat in ett meddelande så han fick en chans att bemöta kritiken.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska bedriva programverksamheten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (6 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt Granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SR ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (11 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt Granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Beskrivning av artikeln

Granskningsnämnden kan inte finna att *Mediernas* val att granska den del av artikeln som rör Göteborg innebär att inslaget på den grunden strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Reporteruttalanden

I inslaget framkom att den dag som Aftonbladets journalist träffade ungdomarna A och B var en annan dag än då det förekom ytterligare bilbränder, som det uppgetts i artikeln. Av anmälares kommentar framgår att han inte var på plats i Hammarkullen under själva oroligheterna, utan varit där senare på kvällen efter mötet med A och B. Reporters uttalande att journalisten ”för länge sen lämnat” området när oroligheterna inträffade var möjligen tillspetsat men innebär inte att inslaget strider mot kravet på saklighet.

Nämnden konstaterar att påståendet att ungdomarna kände sig utpekade som delaktiga i oroligheterna på grund av artikeln fick bemötas av Aftonbladets ansvarige utgivare.

Journalistens möjlighet till kommentar

Kritiken som förekom i inslaget mot den namngivne Aftonbladetsjournalisten var allvarlig och krävde ett bemötande av honom. SR har uppgett att redaktionen vid upprepade tillfällen försökt komma i kontakt med journalisten. När redaktionen inte lyckades nå honom kontaktades tidningens ansvarige utgivare som fick bemöta kritiken. Mot den bakgrunden strider inte

inslaget mot kravet på opartiskhet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Jesper Strömbäck, Nina Wormbs, Arash Mokhtari, Leif Hedman och Pia Kronqvist efter föredragning av Per Sandén.

På Granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Per Sandén